การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่ออกกลางคัน*

THE DEVELOPMENT OF INFORMAL EDUCATION IN THE SCHOOLS OF BASIC EDUCATION MODEL FOR THE DROUP OUT SECONDARY SCHOOL STUDENTS

เกชา เหลืองสุดใจชื้น**

บทคัดย่อ

การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่ออกกลางคัน มีความมุ่งหมายของการวิจัยเพื่อ 1) สร้างรูปแบบการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่ออกกลางคัน 2) ศึกษาประสิทธิผลการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่ออกกลางคัน 3) ประเมินรูปแบบการจัดการศึกษา ตามอัธยาศัยในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่ออกกลางคัน ซึ่งได้ดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนดังนี้

ตอนที่ 1 การสร้างรูปแบบการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่ออกกลางคัน ดำเนินการโดย การวิเคราะห์แนวคิดทฤษฎีการศึกษา หลักสูตรการจัดการศึกษา แนวคิดการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา สังเคราะห์เป็นร่างรูปแบบการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่ออกกลางคัน นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คนพิจารณาด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group) นำข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) กำหนดเป็นรูปแบบการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่ออกกลางคัน

ตอนที่ 2 การศึกษาประสิทธิผลการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่ออกกลางคัน เป็นศึกษาภาคสนาม โดยใช้การวิจัยเชิงทดลองกับนักเรียนที่ออกกลางคันในโรงเรียน ที่เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบด้วยการเก็บข้อมูลภาคสนาม ประชากรเป็นโรงเรียนที่เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างเป็นโรงเรียนวัดบางพระ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 การเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างวันที่ 1 มกราคม 2557 ถึงวันที่ 31 มีนาคม 2557 ตามแบบวิเคราะห์ข้อมูลการทดลองใช้รูปแบบ, แบบวิเคราะห์อัตราการขาดเรียนที่ลดลง และแบบวิเคราะห์การผ่านเกณฑ์ การประเมินผลการเรียนรายวิชา วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (Mean)

---

* วัตถุประสงค์ของการเขียนบทความ เพื่อเผยแพร่ผลการวิจัย.

** นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ สถานที่ทำงานโรงเรียนวัดกลางบางแก้ว อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม โทรศัพท์เคลื่อนที่ 08-1925-3268 E-mail: gacha001@gmail.com อาจารย์ที่ปรึกษา ดร.สิทธิพร ประวัติรุ่งเรือง , ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ โพธิสาร

ตอนที่ 3 การประเมินรูปแบบการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่ออกกลางคัน ดำเนินการโดย จัดประชุมสัมมนาเพื่อนำเสนอผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่ออกกลางคัน ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนที่เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของจังหวัดนครปฐม สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) แล้วประเมิน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสม ความเป็นไปได้ โดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็น มีลักษณะเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ เก็บรวบรวมข้อมูล ในวันที่ 28 พฤษภาคม 2557 เวลา 09.00 น. ถึง 12.00 น. ณ ห้องประชุมโรงแรมเวล อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม จำนวน 30 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (Mean) และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. รูปแบบการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่ออกกลางคัน มีโครงสร้าง 4 ด้านโดยสรุปดังนี้ 1) ด้านการบริหารจัดการ ประกอบด้วย โครงสร้างการบริหารจัดการศึกษา ,บทบาทหน้าที่การบริหารจัดการศึกษา ,การบริหารจัดการศึกษา 2) ด้านหลักสูตรการศึกษา ประกอบด้วย หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และการจัดเรียนรู้ตามอัธยาศัย 3) ด้านกระบวนการการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย การจัดการเรียนรู้ ,กระบวนการจัดการเรียนรู้, การออกแบบการจัดการเรียนรู้, บทบาทของผู้สอน ,สื่อการสอน,แหล่งการเรียนรู้ 4) ด้านการวัดผลและประเมินผล ประกอบด้วย การวัดผลและประเมินผลตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 , วิธีการวัดผลและการประเมินผลอย่างหลากหลาย

2. การศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่ออกกลางคัน พบว่า

2.1 อัตราการขาดเรียนที่ลดลงของนักเรียนที่ออกกลางคัน เฉลี่ยร้อยละ 87.45

2.2 การผ่านเกณฑ์การประเมินผลการเรียนรายวิชาของนักเรียนที่ออกกลางคันเฉลี่ยร้อยละ 66.67

3. การประเมินรูปแบบการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่ออกกลางคัน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.46, SD =0.90) และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.46, SD =0.17)

คำสำคัญ : การจัดการศึกษาตามอัธยาศัยในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ,นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่ออกกลางคัน

Abstract

This research is aimed: 1) to construct the informal education model in the schools of basic education for the drop out secondary school students, 2) to study the efficiency of informal education model in the schools of basic education for the drop out secondary school students, and 3) to evaluate the informal education model in the schools of basic education for the drop out secondary school students. The research was investigated following the three procedures below:

Part 1: The construction of informal education model in the schools of basic education for the drop out secondary school students.

The model was constructed by analyzing the theory of education, education courses, the concept of informal education and the law of education. After that, the researcher synthesized the informal education model, a draft model. The draft model was approved by nine experts through using focus group discussion. The collected data were analyzed by content analysis and develop model of informal education model in the schools of basic education for the drop out secondary school students.

Part 2: The investigation of the effectiveness of informal education model in the schools of basic education for the drop out secondary school students.

This was the field research by using experimental research with the drop out secondary school students. The population for this study were the secondary schools of basic education under the jurisdiction of the Office of the Basic Education Commission. The sample group of this study was Watbangpra School, by simple random sampling. The school is under the jurisdiction of Nakhon Pathom Primary Educational Service Area Office 2. The data was collected using three analysis form; the implementation data analysis form, the analysis rates of school absenteeism decreased form and the criteria to evaluate the course form. The collection period of data was during January, 2014 to March, 2014. The data were analyzed by frequency, percentage and mean score.

Part 3: Evaluation the model of informal education in the schools of basic education for the drop out secondary school students.

The population was composed of thirty administrators from the secondary schools in Nakhon Pathom province, under the jurisdiction of the Office of the Basic Education Commission. The samples were from simple random sampling attend the conference. The researcher present the results of implementation the informal education model in the schools of basic education for the drop out secondary school students. After the conference to the researcher evaluated the appropriate, possibility and development of using the model. The measuring instrument was the questionnaire with the school administrators which contained five rating scale. The period of data collection was on 28th May, 2014 at Whale Hotel, Muang District, Nakhon Pathom province. There

were 100 percent of collection data from all samples. The data was analyzed by frequency, percentage, mean and standard deviation.

The results of this research are the following :

1. The informal education model in the schools of basic education for the drop out secondary school students has four structures; 1) the management part which includes the management structure, the management role and education management, 2) the curriculum which includes the basic education core curriculum B.E. 2551 (A.D. 2008) and the informal education, 3) the process of learning which includes the learning management, the process of learning, the designing of learning management, teachers' role, instruction media, learning resources, 4) measurement and evaluation part included the measurement and evaluation follow the basic education core curriculum B.E. 2551 (A.D. 2008) and the variety of ways of assessment.

2. The investigation of the effectiveness of informal education model in the schools of basic education for the drop out secondary school students. The results were found that

2.1 The drop out students were reduced at 87.45 percentage.

2.2 The drop out students passed the criterion evaluation of learning according to the basic education core curriculum B.E. 2551 (A.D. 2008) at 66.67 percentage.

3. The result of appropriate evaluation was effective at the high level at $\overline{X}$ = 4.46, SD =0.90. The possibility evaluation was at the high level at $\overline{X}$ = 4.46, SD =0.17.

Key Words: INFORMAL EDUCATION IN THE SCHOOLS OF BASIC EDUCATION, THE DROUP OUT SECONDARY SCHOOL STUDENTS

บทนำ

ทุกประเทศต่างเล็งเห็นความสำคัญกับการเรียนรู้ของประชาชน และนำไปใช้เป็นกลไกในการพัฒนาประเทศโดยประเทศที่พัฒนาแล้วพยายามที่จะสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ (Learning Society) ให้เกิดกับประชาชนในชาติ และเสริมสร้างศักยภาพของประเทศ ให้มีอำนาจทางความรู้ เร่งพัฒนาและส่งเสริมประชาชนให้เข้าถึงสังคมเศรษฐกิจของโลกที่เป็นเศรษฐกิจฐานความรู้ (Knowledge-based Economy) เพื่อนำประเทศให้สามารถอยู่รอดได้ หรือคงความได้เปรียบในการแข่งขันทุกมิติ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2546: 2, 32-33) ซึ่งธนาคารโลก (World Bank) ได้ศึกษาอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในระหว่างปี พ.ศ. 2535-2545 ประเทศที่มีรายได้ปานกลาง 20 ประเทศ พบว่าการลงทุนในทุนมนุษย์สามารถช่วยยกระดับการผลิตของทุนกายภาพให้สูงขึ้น และสามารถเพิ่มรายได้ต่อหัวให้ประชากรได้ในอัตราร้อยละ 1.7-1.8 ต่อปี ประเทศไทยเป็นหนึ่งในประชาคมโลกที่พยายามเพิ่มขีดความสามารถของประชาชนในชาติ โดยการปฏิรูปการศึกษาเพื่อที่จะเพิ่มความสามารถ และศักยภาพในการแข่งขันกับนานาประเทศ ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เพื่อเป็นกฎหมายแม่บททางการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2545: 179) ซึ่งประเทศไทยให้ความสำคัญต่อการพัฒนาด้านการศึกษาเป็นอย่างมาก โดยดูจากการลงทุนด้านการศึกษาสูงกว่างบประมาณด้าน

อื่นๆ ดูจากงบประมาณที่ได้รับในปีงบประมาณ พ.ศ. 2552 เป็นเงิน จำนวน 332,298 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 18.11 ของงบประมาณรายจ่ายของประเทศ (ราชกิจจานุเบกษา. 2551: 36) จากรายงานการวิจัยเกี่ยวกับยุทธศาสตร์กับศักยภาพการแข่งขันของประเทศของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2550: 7-79) พบว่า ถึงแม้ว่าประเทศไทยจะใช้งบประมาณลงทุน เพื่อจัดการศึกษาในอัตราที่สูงอย่างต่อเนื่อง เป็นอันดับสองของประเทศในภูมิภาคเอเชีย แต่ประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป ได้รับการศึกษาในโรงเรียนโดยเฉลี่ยเพียง 7.8 ปี เท่านั้น และการวิจัยเรื่อง จากวิกฤติสู่โอกาสสิ่งที่ยังท้าทายการปฏิรูปการศึกษาของไทย ยังไม่น่าพอใจกล่าวคือ ประชากรไทยเกือบร้อยละ 80 ที่อยู่ในชนบทยังมีการศึกษาน้อย และประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป เกือบร้อยละ 70 มีการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษาคุณภาพการศึกษาโดยพิจารณาจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนยังไม่น่าพอใจ สอดคล้องกับรายงานการติดตามและประเมินผลด้านโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาภาพรวมของปี พ.ศ.2551 ที่พบอีกว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีคะแนนเฉลี่ยความสามารถด้านวิชาการ ทักษะการคิด ทักษะการค้นคว้าต่ำกว่าเกณฑ์ (ร้อยละ 50) นอกจากนี้ประสิทธิภาพของการจัดการศึกษายังมีปัญหาเกี่ยวกับการศึกษาของประชากรวัยแรงงานอายุ 13 ปีขึ้นไป มีการศึกษาระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่าประถมศึกษาถึงร้อยละ 68 จากทั้งหมด 48 ล้านคน วัยเรียนอายุ 13-24 ปี ยังอยู่นอกระบบการศึกษาถึง 7.1 ล้านคน เด็กพิการ เด็กด้อยโอกาสอายุ 6-17 ปี ส่วนใหญ่ยังพลาดโอกาสเข้ารับการศึกษา อัตราการออกกลางคันของนักเรียนมีจำนวนสูง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2549: 19) ด้านรูปแบบการจัดการศึกษา ตามมาตรา 15 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดรูปแบบการจัดการศึกษาไว้สามรูปแบบ ได้แก่ การศึกษาในระบบ, นอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ก็ยังไม่เกิดการผสมผสานและยังไม่ยืดหยุ่นต่อสภาพปัญหาของผู้เรียน จึงทำให้เกิดผลกระทบต่อตัวผู้เรียนที่ไม่สามารถเรียนจนจบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานหรือทำให้ต้องออกจากโรงเรียนกลางคัน (สุมาลี สังข์ศรี. 2544: 122) สาเหตุที่นักเรียนต้องออกจากโรงเรียนกลางคัน อาทิ การที่นักเรียนติด 0, ร, มส, มผ ผู้ที่มีปัญหาด้านความประพฤติปัญหาเรื่องยาเสพติด การตั้งครรภ์ในวัยเรียน หรือเป็นนักเรียนที่ยากจน ต้องช่วยพ่อแม่ทำงานทำให้ไม่สามารถมาเข้าเรียนในระบบตามปกติได้ ขณะเดียวกันยังมีนักเรียนบางกลุ่มที่ปฏิเสธระบบโรงเรียน ไม่สะดวกที่เข้าเรียนเป็นเวลา ไม่ชอบกฎเกณฑ์ของโรงเรียน (สุวรรณา แสงสุริฉาย. 2556: 374-375)

การออกกลางคันเป็นการที่นักเรียนออกจากระบบโรงเรียนก่อนจบหลักสูตรการศึกษาที่กำหนดไว้ ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550: 49) กำหนดว่านักเรียนที่ออกกลางคัน เป็นนักเรียนที่มีแนวโน้มว่าจะออกจากสถานศึกษา หรือเด็กในวัยการศึกษาภาคบังคับที่เคยเข้าเรียนในสถานศึกษาก่อนเรียนจบการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี หรือนักเรียนที่ออกจากระบบโรงเรียนระหว่างปี โดยไม่สามารถกลับเข้ามาเรียน สอดคล้องกับ กษมา วรวรรณ ณ อยุธยา(2550: 32) กล่าวว่านักเรียนออกกลางคันสามารถจำแนกออกเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มนักเรียนที่ออกจากโรงเรียนโดยสมบูรณ์คือ นักเรียนที่โรงเรียนจำหน่ายออกจากทะเบียนนักเรียนโดยไม่จบการศึกษาภาคบังคับ ไม่รวมถึงการจำหน่ายออกจากทะเบียนนักเรียนเหตุเพราะการย้ายโรงเรียน 2) นักเรียนกลุ่มที่ออกจากโรงเรียนโดยไม่สมบูรณ์คือยังไม่จำหน่ายออกจากทะเบียนนักเรียน และรายงานจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เปิดเผยผลการสำรวจข้อมูลนักเรียนออกกลางคันปีการศึกษา 2551 ตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย ในสถานศึกษาสังกัด 178 เขตพื้นที่การศึกษาทั่วประเทศ พบว่า มีนักเรียนออกกลางคันทั้งสิ้น 119,404 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 1.49 จากจำนวนนักเรียนทั้งหมด 8,025,702 คน หากพิจารณาเป็นระดับชั้น พบว่าชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีนักเรียนออกกลางคันมากที่สุด จำนวน 53,147 คนคิดเป็นร้อยละ 44.51 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

2552: 6 - 26) จากข้อมูลข้างต้นการออกกลางคันของนักเรียน กำลังเป็นปัญหาสำคัญของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงได้กำหนดเป็นจุดเน้นสำคัญของกลยุทธ์ด้านการขยายโอกาสทางการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาต้องเร่งนำเด็กที่ตกหล่น และออกกลางคันกลับเข้าสู่ระบบโรงเรียนให้ได้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ของนักเรียนที่ออกกลางคัน จึงนับว่าเป็นภาระอันหนักของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทุกแห่ง ที่จะดำเนินการให้สำเร็จได้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2550: 35 - 42)

แม้ว่าการศึกษาในระบบจะประสบผลสำเร็จในการจัดการศึกษาให้กับประชากรวัยเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ปัญหาการออกกลางคันของนักเรียน ในโรงเรียนส่วนใหญ่ไม่ได้จัดหามาตรการรองรับหลังจากที่นักเรียนออกจากระบบโรงเรียน หรือมีภาวะเสี่ยงออกกลางคัน ส่งผลให้นักเรียนออกกลางคันจำนวนมาก ใช้ชีวิตอย่างไม่มีเป้าหมายมีแนวโน้มว่ากระทำผิดความผิดต่างๆ มากขึ้น และนักเรียนกลุ่มนี้ก็ไม่ได้เป็นกลุ่มเป้าหมายของการจัดการศึกษานอกระบบตามที่หลักสูตรสถานศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนด แต่กลุ่มเป้าหมายเป็นประชาชนทั่วไปที่ไม่ได้เรียนอยู่ในระบบโรงเรียน (หลักสูตรสถานศึกษาของสถาบันการศึกษาทางไกล ตามหลักสูตรสถานศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. 2553: 3)

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้นจำเป็นต้องหารูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนที่ออกกลางคัน ให้กลับมาเรียนในระบบจนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน แนวทางหนึ่งที่จะสามารถแก้ไขปัญหาการออกกลางคันของนักเรียนได้คือการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งแนวการปฏิรูปการศึกษาโดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2545 ก็ได้กล่าวถึงการจัดการศึกษาที่ผสมผสาน และเชื่อมโยงระหว่างการศึกษาในระบบการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อให้บุคคลสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ต่อเนื่อง นอกจากนั้นยังได้กำหนดสาระของการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยไว้ว่า เป็นการศึกษาที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองตามศักยภาพ เป็นการจัดการศึกษาที่สามารถก่อให้เกิดการเรียนรู้ได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ โดยประสานความร่วมมือจากทุกฝ่ายส่งเสริมการดำเนินงานและจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ เพื่อให้มีแหล่งการเรียนรู้เพียงพอมีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2545: 5-10) โดยเฉพาะกลุ่มเด็กวัยเรียนในระบบนี้อยู่ในความรับผิดชอบของสถานศึกษาที่ต้องกำหนดรูปแบบหรือยุทธศาสตร์การดำเนินงานจัดการศึกษา ให้ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง สถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้ทั้งสามรูปแบบคือการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อตอบสนองปัญหาของแต่ละกลุ่มเป้าหมาย อีกทั้งยังสนับสนุนให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดการศึกษาในรูปแบบที่ยืดหยุ่น และสอดคล้องกับศักยภาพของผู้เรียนทุกคน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.2547: 55) ดังนั้นการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่ออกกลางคัน จะเป็นแนวทางหนึ่งที่ใช้แก้ปัญหานี้ อีกทั้งสามารถลดผลกระทบต่างๆ ที่อาจตามมาในอนาคตเพราะนักเรียนที่ออกกลางคัน จะได้รับการช่วยเหลือให้ได้รับการศึกษาต่อจนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน

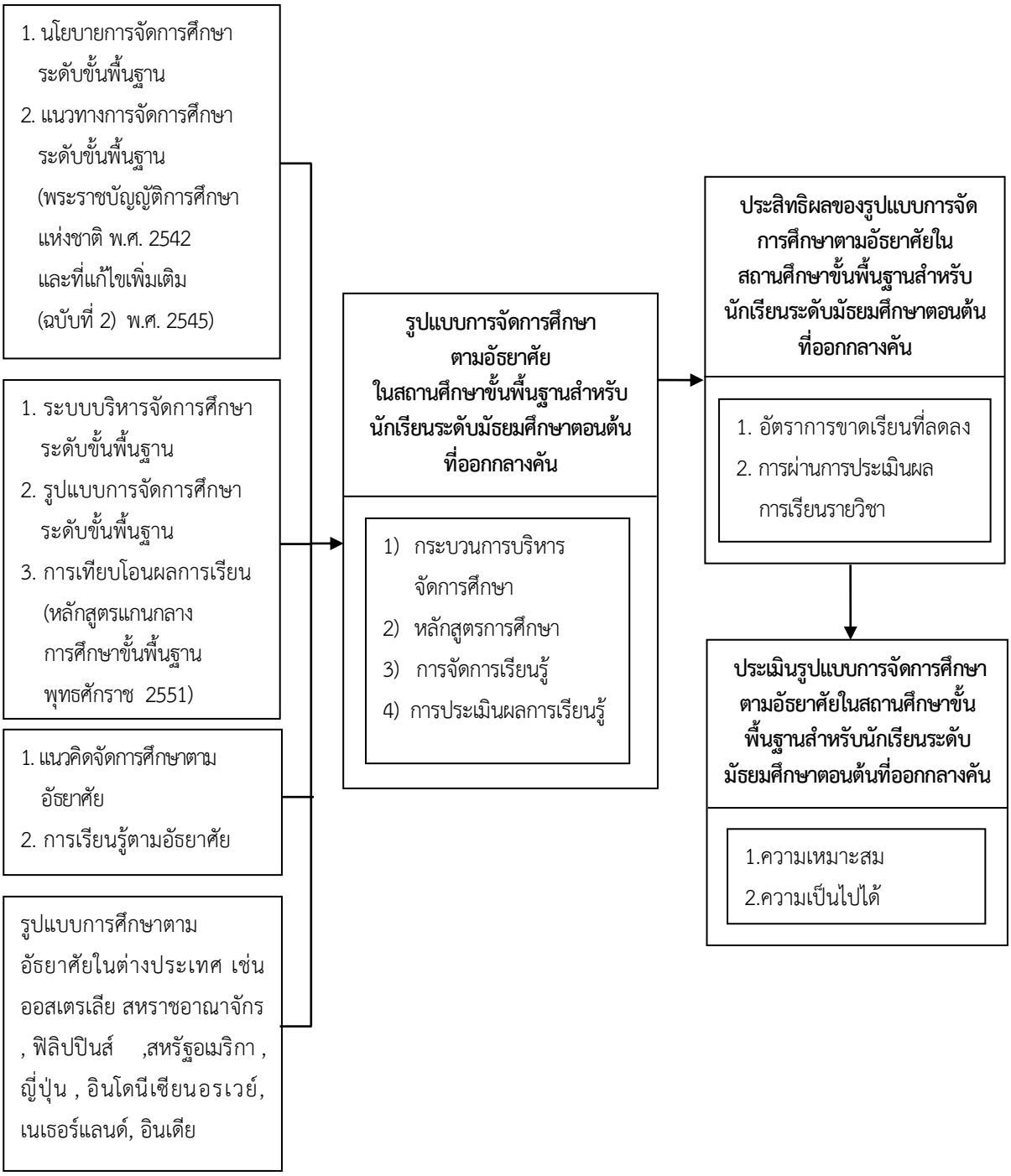
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. สร้างรูปแบบการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่ออกกลางคัน

2. ศึกษาประสิทธิผลการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่ออกกลางคัน

3. ประเมินรูปแบบการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่ออกกลางคัน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพประกอบ 1 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างรูปแบบการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่ออกกลางคัน

1. การร่างรูปแบบการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่ออกกลางคัน ดำเนินการโดยการวิเคราะห์แนวคิดและทฤษฎี จัดการศึกษาตามอัธยาศัย รูปแบบการเรียนรู้ตามอัธยาศัย แนวคิดรูปแบบการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 การจัดการศึกษาตามอัธยาศัยในต่างประเทศ และศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อวิเคราะห์เอกสารข้างต้น กำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย และสังเคราะห์เป็นร่างรูปแบบการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่ออกกลางคัน กำหนดโครงสร้างเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการบริหารจัดการศึกษา 2) ด้านหลักสูตรการศึกษา 3) ด้านการจัดการเรียนรู้ 4) ด้านการประเมินผลการเรียนรู้

2. การศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ โดยนำร่างรูปแบบการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่ออกกลางคัน ให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คนพิจารณา การคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญโดยใช้เทคนิควิธีแบบสโนว์บอลล์ (Snowball Technique) เป็นการเลือกกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ด้านนโยบายและวางแผนการศึกษาของชาติ ด้านบริหารการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านกระบวนการเรียนรู้ ด้านหลักสูตร ด้านการศึกษาในระบบ นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย มาด้านละ 1 คนแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละด้านระบุรายชื่อผู้เชี่ยวชาญท่านต่อไป ได้ผู้เชี่ยวชาญรวม 9 คน มาให้ความคิดเห็นด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อสังเคราะห์เป็นรูปแบบการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่ออกกลางคันนำไปใช้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้วิจัยได้จัดทำประเด็นเพื่อใช้ในการสนทนา พร้อมด้วยแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม โดยประเด็นในการสนทนากลุ่มนำมาจากการดำเนินการในตอนที่ 1 ซึ่งเป็นร่างรูปแบบการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่ออกกลางคัน นำข้อมูลมาจัดทำเป็นเนื้อหาสาระเกี่ยวกับการส่งเสริมให้สังคมไทยเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ เพื่อให้บุคคลสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่อง นอกจากนั้นยังได้กำหนดสาระที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยว่าเป็นการศึกษาที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองตามศักยภาพ การจัดการศึกษาที่สามารถก่อให้เกิดการเรียนรู้ได้ทุกเวลา ที่เชื่อมโยงกับด้านการบริหารจัดการศึกษา ด้านหลักสูตรการศึกษา ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการประเมินผลการเรียนรู้ สรุปเป็นประเด็นการสนทนา เก็บข้อมูลโดยใช้แบบบันทึกการประชุมพร้อมการบันทึกภาพการประชุม

การรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลการดำเนินการโดยวิธีการประชุมสนทนากลุ่มวันที่ 11 ตุลาคม 2555 เวลา 09.00 ถึง 12.00 น. ณ ห้องประชุมมหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ มีผู้เชี่ยวชาญเข้าประชุม 9 คน ดำเนินการสนทนากลุ่มตามลำดับประกอบด้วย 1) ด้านการบริหารจัดการศึกษา 2) ด้านหลักสูตรการศึกษา 3) ด้านการจัดการเรียนรู้ 4) ด้านการประเมินผลการเรียนรู้ ดำเนินการจดบันทึกการสนทนาและการบันทึกเทป หลังการประชุมทำการถอดบทเรียนการสนทนากลุ่ม สรุปผลการสนทนากลุ่มตามประเด็นที่กำหนด

การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ประเด็นการสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยนำข้อมูลที่ได้รับจากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) กำหนดเป็นรูปแบบการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่ออกกลางคัน

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยใน สถานศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่ออกกลางคัน

การศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับนักเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่ออกกลางคัน เป็นศึกษาภาคสนามโดยใช้การวิจัยเชิงทดลองกับนักเรียนที่ออกกลางคันในโรงเรียนที่เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษานี้ เป็นสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

กลุ่มตัวอย่างเป็นสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจำนวน 1 โรงเรียนได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างเป็นโรงเรียนวัดบางพระ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 ได้การดำเนินการทดลองระหว่างวันที่ 1 มกราคม ถึงวันที่ 30 มีนาคม 2557 โดยผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น กลุ่มที่ออกจากโรงเรียนโดยไม่สมบูรณ์ คือยังไม่จำหน่ายออกจากทะเบียนนักเรียนและโดยนักเรียนไม่มาเรียนในโรงเรียน ในขณะที่ยังไม่สำเร็จการศึกษาภาคบังคับหรือมีแนวโน้ม มีโอกาสเสี่ยงและรวมถึงนักเรียนติด 0, ร, มส, มผ จำนวน 9 คน เป็นนักเรียนชาย 4 คน นักเรียนหญิง 5 คน อายุระหว่าง 14 – 18 ปี เรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 5 คน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 4 คน มีผลการเรียนรายวิชาติด ร,มส,0 และ มผ ตั้งแต่ 4 – 8 รายวิชา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. เครื่องมือการทดลอง คือรูปแบบการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่ออกกลางคัน

2. เครื่องมือรวบรวมข้อมูล คือ

2.1 แบบวิเคราะห์ข้อมูลการทดลองใช้รูปแบบการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่ออกกลางคัน ประกอบด้วย การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ ผลการปฏิบัติหน้าที่

2.2 แบบวิเคราะห์อัตราการขาดเรียนที่ลดลง ประกอบด้วย เวลาเรียนทั้งหมด(ชั่วโมง),จำนวนเวลาเรียนที่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 (ชั่วโมง) ,เวลามาเรียน(ชั่วโมง) และเวลาเรียนคิดเป็นร้อยละ

2.3 แบบวิเคราะห์การผ่านเกณฑ์การประเมินผลการเรียนรายวิชา ประกอบด้วย ระดับผลการเรียน , เวลาเรียน และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่หลักสูตรกำหนด

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. อัตราการขาดเรียนที่ลดลง ทำการวิเคราะห์โดยใช้ค่าร้อยละผลต่างของเวลาเรียนหลังเรียนกับเวลาเรียนก่อนการทดลอง

2. การผ่านเกณฑ์การประเมินผลการเรียนรายวิชา เก็บรวบรวมข้อมูลจากการทดลอง และ การผ่านการประเมินผลการเรียนรายวิชาเป็นไปตามเกณฑ์การวัดผลประเมินผลของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

พุทธศักราช 2551 กำหนด ทำการวิเคราะห์โดยค่าร้อยละผลต่างของจำนวนรายวิชาที่ลงทะเบียนเรียนกับจำนวนรายวิชาที่มีผลการเรียนรายวิชาผ่าน ที่มีระดับผลการเรียนตั้งแต่ระดับ 0.5 ถึง 4.00

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินรูปแบบการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่ออกกลางคัน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในโรงเรียนที่เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของจังหวัดนครปฐมที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนที่เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของจังหวัดนครปฐม ที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จำนวน 30 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ในการนำรูปแบบการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่ออกกลางคัน ไปใช้ในสถานศึกษาขั้น มีลักษณะเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับแบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ 1) สถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 5 ข้อ 2) ข้อคำถามเกี่ยวกับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่ออกกลางคัน จำนวน 4 ด้าน ประกอบด้วย (1) ด้านการบริหารจัดการศึกษา (2) ด้านหลักสูตรการศึกษา (3) ด้านการจัดการเรียนรู้ (4) ด้านการประเมินผลการเรียนรู้ เพื่อการนำไปปฏิบัติในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 15 ข้อ 3) ข้อเสนอแนะของผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่ออกกลางคัน

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถาม ส่งให้กับผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดผลประเมินผล จำนวน 2 คน ด้านภาษา จำนวน 2 คน และด้านสถิติการวิจัย จำนวน 1 คน รวม 5 คน พิจารณาความสอดคล้อง ได้ค่า IOC = +0.8 ถึง +1 และนำแบบสอบถามไปปรับปรุงแก้ไข เกี่ยวกับภาษาเพื่อให้มีความสมบูรณ์ และเหมาะสมยิ่งขึ้นตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการประชุมสัมมนา ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน กำหนดประชุมสัมมนาในวันที่ 28 พฤษภาคม 2557 เวลา 09.00 น. – 12.00 น. ณ ห้องประชุมโรงแรมเวล อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม นำเสนองานวิจัยโดยสังเขป และวัตถุประสงค์ของการประชุมสัมมนา เสนอผลการทดลอง หลังประชุมตอบแบบสอบถามและเก็บรวบรวมแบบสอบถามความคิดเห็นในการตรวจสอบความเหมาะสม ความเป็นไปได้เมื่อนำรูปแบบการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่ออกกลางคัน ไปใช้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 30 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้บริหาร วิเคราะห์ด้วยค่าสถิติ ร้อยละ

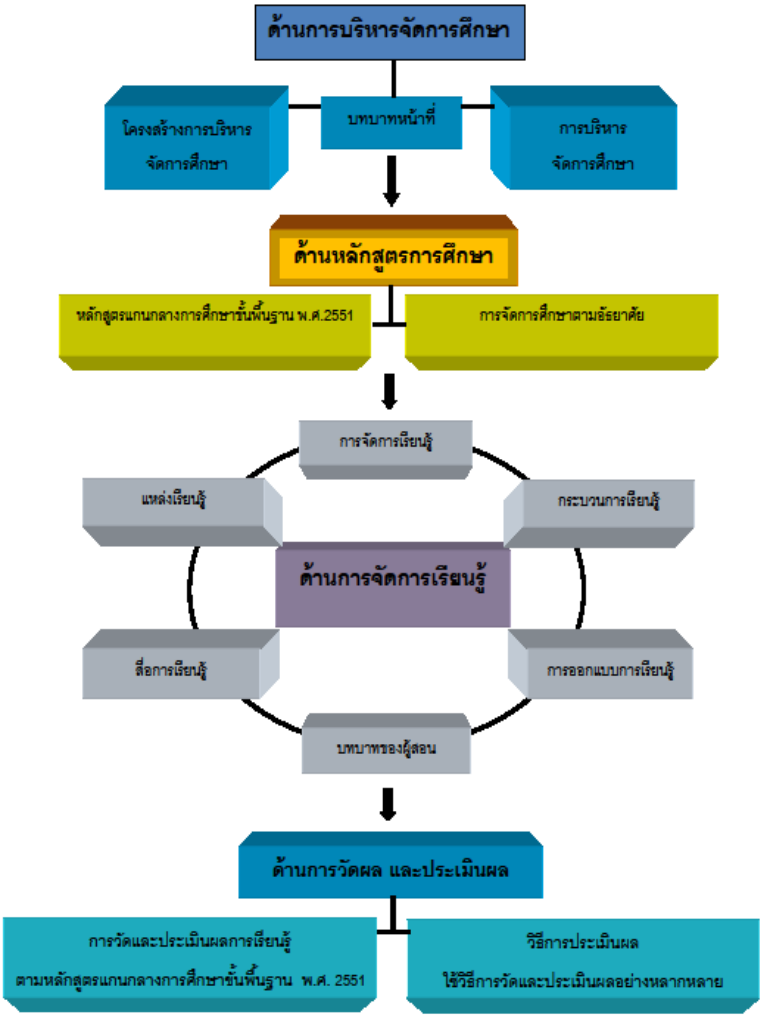
ตอนที่ 2 ข้อคำถามเกี่ยวกับเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสม ความเป็นไปได้ขององค์ประกอบของรูปแบบการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย จำนวน 4 องค์ประกอบ เพื่อการนำไปปฏิบัติในสถานศึกษา

ขั้นพื้นฐานมากน้อยเพียงใด ตามระดับความคิดเห็น วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (Mean) และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะของผู้บริหารสถานศึกษา เกี่ยวกับรูปแบบการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่ออกกลางคัน ได้ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ผลการศึกษา

ตอนที่ 1 สร้างรูปแบบการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่ออกกลางคัน ปรากฏดังนี้

ภาพประกอบ 2 แผนผังรูปแบบการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่ออกกลางคัน

รูปแบบการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่ออกกลางคัน มีโครงสร้าง 4 ด้านได้แก่ 1) ด้านการบริหารจัดการศึกษา ประกอบด้วย โครงสร้างการบริหารจัดการศึกษา , บทบาทหน้าที่ และการบริหารจัดการศึกษา 2) ด้านหลักสูตรการศึกษา ประกอบด้วยหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และ การจัดเรียนรู้ตามอัธยาศัย 3) ด้านกระบวนการการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย การจัดการเรียนรู้ ,กระบวนการจัดการเรียนรู้ ,การออกแบบการจัดการเรียนรู้,บทบาทของผู้สอน ,สื่อการสอน และแหล่งการเรียนรู้ 4. ด้านการวัดผลและประเมินผล ประกอบด้วยการวัดผลและประเมินผลตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และวิธีการวัดผลและการประเมินผลอย่างหลากหลาย

ตอนที่ 2 การศึกษาประสิทธิผลการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่ออกกลางคัน

จากการทดลองใช้รูปแบบการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่ออกกลางคัน สามารถนำไปดำเนินการจัดการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้ โดยพบว่า

2.1 อัตราการขาดเรียนที่ลดลงของนักเรียนที่ออกกลางคัน เฉลี่ยร้อยละ 87.45 ได้มาจากค่าร้อยละผลต่างของเวลาเรียนหลังเรียนกับเวลาเรียนก่อนการทดลอง

2.2 การผ่านเกณฑ์การประเมินผลการเรียนรายวิชาของนักเรียนที่ออกกลางคันเฉลี่ยร้อยละ 66.67 ได้มาจากการวิเคราะห์การผ่านการประเมินผลการเรียนรายวิชาตามเกณฑ์การวัดผล ประเมินผลของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่กำหนดไว้ นำไปคำนวณหาค่าร้อยละผลต่างของจำนวนรายวิชาที่ลงทะเบียนเรียนกับจำนวนรายวิชาที่มีผลการเรียนรายวิชาตั้งแต่ระดับ 0.5 ถึง 4.00

ตอนที่ 3 การประเมินรูปแบบการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่ออกกลางคัน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลของแบบสอบถามในการตรวจสอบความเหมาะสม ความเป็นไปได้ จำนวน 30 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (Mean) และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) พบว่ารูปแบบการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่ออกกลางคัน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.46, SD =0.90) และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.46, SD =0.17)

การอภิปรายผล

การสร้างรูปแบบการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่ออกกลางคัน จากการวิจัยพบว่าโครงสร้างรูปแบบการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่ออกกลางคันมี 4 ด้านได้แก่ 1) ด้านการบริหารจัดการศึกษา 2) ด้านหลักสูตรการศึกษา 3) ด้านการจัดการเรียนรู้ 4) ด้านการประเมินผลการเรียนรู้ ซึ่งสร้างมาโดยการศึกษาวิเคราะห์แนวคิดทฤษฎีจัดการศึกษา และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเช่น หลักสูตรการจัดการศึกษา แนวคิดการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย กำหนดเป็นร่างรูปแบบ นำสู่การประชุมสนทนากลุ่ม ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านนโยบาย และวางแผนการศึกษาของชาติ ด้านบริหารการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการศึกษาในระบบการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย จำนวน 9 คน เพื่อสังเคราะห์เป็นรูปแบบการจัดการศึกษาตาม

อัธยาศัยในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่ออกกลางคันมีลักษณะการจัดการศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 กำหนด พร้อมบูรณาการการจัดการเรียนรู้ด้วยการศึกษาตามอัธยาศัย จึงเป็นรูปแบบการจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่นเหมาะสม กับการนำไปใช้จัดการศึกษาให้กับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น กลุ่มที่ออกจากโรงเรียนโดยไม่สมบูรณ์คือยังไม่จำหน่ายออกจากทะเบียนโรงเรียนโดยเฉพาะการที่นักเรียนต้องออกจากสถานศึกษาในขณะที่ยังไม่สำเร็จการศึกษาภาคบังคับ หรือมีแนวโน้มหรือมีโอกาสเสี่ยง และรวมถึงนักเรียนติด 0, ร, มส, มผ ที่ออกจากโรงเรียนก่อนสำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 (กษมา วรวรรณ ณ อยุธยา. 2550: 32) อันจะเป็นแนวทางหนึ่งที่ใช้แก้ปัญหาการออกกลางคันของนักเรียนทั้งสามารถลดผลกระทบต่างๆ เพราะนักเรียนที่ออกกลางคันจะได้รับการช่วยเหลือให้ได้รับการศึกษาต่อจนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน สอดคล้องกับแนวคิดที่กล่าวว่าการศึกษาเป็นเรื่องของการจัดการให้คนเกิดการเรียนรู้ต้อง มีครูทำหน้าที่เป็นผู้สอน มีหลักสูตร มีแนวการสอน มีเรื่องที่จะสอน วิธีที่จะสอน รวมทั้งการจัดการประเมินผลว่าคนที่เรียนได้เรียนรู้จริงหรือไม่ ในขณะที่มุมมองการเรียนรู้ของผู้เรียน คือการมีอิสระที่จะเรียนตามที่ตนเองสนใจ ไม่ใช่เป็นผู้ถูกกระทำในกระบวนการของการศึกษา แต่เป็นผู้กระทำเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ขึ้นด้วยตนเองตามแนวคิดของการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งเป็นการจัดการศึกษาให้อิสรภาพกับผู้เรียนที่จะเรียนรู้มีการการจัดบรรยากาศ สถานการณ์ สภาพแวดล้อม เงื่อนไข ที่จะส่งเสริมให้บุคคลได้เรียนรู้ ตอบสนองความสนใจกระหายใคร่รู้ ผลของการเรียนรู้นำมาสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิต การทำงานให้ดีขึ้น หรืออาจนำผลการเรียนรู้นั้นไปสู่การยอมรับเพื่อเทียบโอนไปสู่การศึกษาในระบบอื่นๆ (ชัยยศ อิ่มสุวรรณ. 2544: 3) และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2545: 9-10) กำหนดให้สถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย โดยสถานศึกษาอาจจัดการศึกษาในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งหรือทั้ง 3 รูปแบบก็ได้ ให้มีการเทียบโอนผลการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสะสมไว้ในระหว่างรูปแบบเดียวกันหรือต่างรูปแบบได้ ไม่ว่ามาจากสถานศึกษาเดียวกันหรือไม่ก็ตาม รวมทั้งจากการเรียนรู้นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย การฝึกอาชีพ หรือจากการประสบการณ์การทำงาน

ประสิทธิผลการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยในสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่ออกกลางคัน จากการวิจัยพบว่า อัตราการขาดเรียนที่ลดลงของนักเรียนที่ออกกลางคัน เฉลี่ยร้อยละ 87.45 และการผ่านเกณฑ์การประเมินผลการเรียนรายวิชาของนักเรียนที่ออกกลางคัน เฉลี่ยร้อยละ 66.67 เป็นสิ่งยืนยันว่า รูปแบบการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่ออกกลางคัน มีประสิทธิผลสามารถใช้จัดการศึกษาได้ อาจเพราะรูปแบบการจัดการศึกษาดังกล่าว มีความยืดหยุ่น ด้านการบริหารจัดการศึกษา ด้านหลักสูตรการศึกษา ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการประเมินผลการเรียนรู้ ทำให้นักเรียนไม่รู้สึกกดดัน สนใจที่จะเรียนรู้ตามสภาพแวดล้อมของตนเอง ซึ่งนักเรียนไม่สามารถเรียนในโรงเรียนได้ต้องหยุดเรียนมีความสอดคล้องกับการศึกษาของ ศรีศักดิ์ ไทยอารี และคณะ. (2548) ศึกษาการจัดการศึกษาของ Queensland มีการร่างนโยบายตั้งแต่ปี ค.ศ. 1999 ระบุถึงความยืดหยุ่นในนโยบายของสถานศึกษาและการปฏิบัติ การออกแบบหลักสูตร การเรียนการสอน กลยุทธ์และการประเมินผล กรณีที่มีนักเรียนตั้งครรภ์จะได้รับการดูแลและช่วยเหลือจากโรงเรียน เช่น ระบบการศึกษาที่ยืดหยุ่น มีหลักสูตรสำหรับคนตั้งครรภ์ การดูแลนักศึกษาตั้งครรภ์หรือมีบุตรกับนักศึกษาในระบบของรัฐ และกำหนดในเรื่องของห้องเรียน การบริหารสถานศึกษา เครื่องแต่งกาย และรหัสการเปลี่ยนแปลงชั่วคราวในรูปแบบการเช็คชื่อเข้าเรียนสถานศึกษา การศึกษาจนจบหลักสูตรการศึกษา ซึ่งก็ยังสอดคล้องกับวิจัยของ ชนินทร สุขเจริญ (2548: บทคัดย่อ) ศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้ตาม

อัธยาศัยด้วยระบบการเรียนรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/1 โรงเรียนปราษฎร์พิทยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า นักเรียนบางส่วนยังไม่สามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง ยังคงยึดติดระบบการเรียนรู้แบบเดิมที่ผู้สอนเป็นศูนย์กลาง และไม่สามารถสร้างองค์กรความรู้ใหม่เนื่องด้วยข้อจำกัดด้านเวลาอุปกรณ์ และกรอบแนวคิดเดิม นอกจากนี้การศึกษาของ City Light School (ธันวาคม 2547, http:// www.citylightschool.org) ซึ่งเป็นสถาบันทางการศึกษาที่ไม่มุ่งแสวงหาผลประโยชน์ใดๆ ตั้งอยู่ทางตะวันออกเฉียงเหนือของวอชิงตัน กล่าวถึงการศึกษาของนักวิชาการจากมหาวิทยาลัยพรินซ์ตัน ระหว่าง ปี 2000 - 2003 ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเปิดหลักสูตรการศึกษาพิเศษ (Special Education) ตามแนวคิดการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย ตั้งแต่ปี 1982 เพื่อให้บริการแก่นักเรียนที่ประสบปัญหา ทั้งในเรื่องของยาเสพติด การถูกละเมิดทางเพศ ตั้งครรภ์ในวัยเรียน พบว่า หลักสูตรของ City Lights School มีผลในทางปฏิบัติคือ ร้อยละ 88 ของนักเรียนที่เข้ารับการศึกษาสามารถสำเร็จการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายได้ในแต่ละปีร้อยละ 75 ของจำนวนนักเรียนที่อยู่ระหว่างการภาคทัณฑ์มีแนวโน้มในการปรับแก้พฤติกรรมในทางที่ดีขึ้น จนสามารถพ้นจากการภาคทัณฑ์หรือไม่ก็ยังคงอยู่ในระหว่างการรอพินิจอย่างต่อเนื่อง 67 % ของนักเรียนผู้มีสิทธิรับการศึกษาสามารถผ่านเกณฑ์และได้รับอนุมัติได้รับประกาศนียบัตรมัธยมศึกษาตอนปลาย และร้อยละ 59 ของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมหลังเลิกเรียนของโรงเรียนมีผลการเรียนสูงขึ้น

การประเมินรูปแบบการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่ออกกลางคัน ที่พบว่ารูปแบบการจัดการศึกษาดังกล่าวนี้ มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ เมื่อนำไปปฏิบัติในสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก และหากพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการบริหารจัดการศึกษา มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก, ด้านหลักสูตรการศึกษา ,ด้านการจัดการเรียนรู้ และด้านการวัดผลและประเมินผล มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ในการนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับมาก อาจเป็นผลอันเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษาที่เข้าร่วมประชุมสัมมนาเข้าใจวิธีการดำเนินงานวิจัยและได้สอบถามแสดงความคิดเห็นขณะการประชุมสัมมนา ทำให้เชื่อมั่นผลการวิจัย เชื่อมั่นว่ารูปแบบการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่ออกกลางคัน จะสามารถใช้แก้ปัญหาการออกกลางคันของนักเรียน หรือนักเรียนที่อยู่ในกลุ่มเสี่ยงต่างๆ อาทิ มีปัญหาด้านการเรียน ยากจน การคมนาคมห่างไกล ตั้งครรภ์ ตลอดจนการส่งเสริม ให้นักเรียนกลุ่มนี้ ได้เรียนจนจบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้วยวิธีการเรียนที่หลากหลาย มีการบริหารจัดการศึกษา มีกลุ่มเป้าหมาย หลักสูตรการเรียนการสอน การจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล มีลักษณะที่ยืดหยุ่นอย่างหลากหลาย ตรงตามความต้องการของผู้เรียน สอดคล้องบทความวิจัยของ จตุรงค์ ตรีรัตน์ (2555: 241) กล่าวว่าการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระต่าง ๆ นั้นต้องมีกระบวนการและวิธีการที่หลากหลาย ผู้สอนต้องคำนึงถึงพัฒนาการทางด้านร่างกายและสติปัญญา วิธีการเรียนรู้ ความสนใจ และความสามารถของผู้เรียนเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง การจัดการเรียนรู้ในแต่ละชั้นควรใช้รูปแบบ วิธีการที่หลากหลายเน้นการจัดการเรียนการสอนตามสภาพจริง การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้ร่วมกัน การเรียนรู้จากธรรมชาติ การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงและการเรียนรู้แบบบูรณาการ ซึ่งความเห็นของ ธัชชนก เถาบัว (2543: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การจัดการศึกษาตามอัธยาศัยในโรงเรียนประถมศึกษา และมัธยมศึกษาเขตการศึกษา 1 เพื่อศึกษาความเห็นของผู้บริหารโรงเรียนเกี่ยวกับการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา และโรงเรียนมัธยมศึกษาเห็นด้วยเกี่ยวกับการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยในโรงเรียนในระดับมาก และมีความเห็นต่อความเป็นไปได้ในการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยในโรงเรียนในระดับปานกลาง ก็มีทิศทางเดียวกันกับการวิจัยครั้งนี้

ข้อเสนอแนะ

1. ครูเป็นกลจักรสำคัญในการจัดการศึกษาตามรูปแบบการจัดการศึกษานี้ ครูจะมีภาระงานมากยิ่งขึ้นการบริหารจัดการศึกษามีความยุ่งยากลำบาก จึงควรมีการพิจารณาให้ค่าตอบแทนหรือขวัญกำลังใจกับครูที่ต้องเสียสละจัดการศึกษาให้กับนักเรียนที่ออกกลางคัน เพื่อให้ครูมีกำลังใจปฏิบัติหน้าที่ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาให้นักเรียนที่ออกกลางคันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การตั้งเกณฑ์การวัดผลและประเมินผลรายวิชา ควรตั้งเกณฑ์ไม่สูงมาก เพื่อให้นักเรียนที่ออกกลางคันประสบความสำเร็จจาการศึกษาและมีกำลังใจศึกษาจนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. การวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาตามอัธยาศัยระยะสั้นโดยยึดกรอบแนวคิด คำอธิบาย รายวิชา มาตรฐานการเรียนรู้ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ให้เหมาะสมนำไปใช้จัดการศึกษากับนักเรียนที่ออกกลางคัน

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

กษมา วรวรรณ ณ อยุธยา. (2550). “เด็กไทยไม่ไร้โอกาสในการรับการศึกษา.” มติชน (7 พฤษภาคม): 32.

จตุรงค์ ตรีรัตน์. (2556).“การพัฒนาบลทเรียนอีเลิร์นนิง วิชาเทคโนโลยีสารสนเทศเรื่องข้อมูลและสารสนเทศของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนภัทรญาณวิทยา” **วารสารวิชาการ Veridian E.Journal บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร** 5, 2 (พฤษภาคม – สิงหาคม): 241

ชนินทร สุขเจริญ. (2548). “ศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้ตามอัธยาศัยด้วยระบบการเรียนรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ของนักเรียนชั้น ม. 1/1 โรงเรียนที่ปราษภร์พิทยา เกาะสมุย สุราษฎร์ธานี.” วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (สังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา). มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

ชัยยศ อิ่มสุวรรณ์. (2544). **การศึกษาตามอัธยาศัย.** กรุงเทพฯ: ศูนย์การศึกษาตามอัธยาศัย กรมการศึกษานอกโรงเรียน.

ธัชชนก เถาบัว. (2543). “การจัดการศึกษาตามอัธยาศัยในโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษา เขตการศึกษา1.” วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. สาขาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

“พระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2552.” (2551).**ราชกิจจานุเบกษา** เล่มที่ 125**,** ตอนที่ 10 . กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานคณะรัฐมนตรี. 36

ศรีศักดิ์ ไทยอารี และคณะ. (2548). **รายงานการศึกษาสภาพการให้บริการการศึกษาสภาพเด็กด้อยโอกาสในต่างประเทศ สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร บราซิล ฟิลิปปินส์ และออสเตรเลีย**. กรุงเทพฯ : องค์การค้าคุรุสภา.

สถาบันการศึกษาทางไกล. (2553). **หลักสูตรสถานศึกษาของสถาบันการศึกษาทางไกล ตามหลักสูตรสถานศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ: ร้านรังสีการพิมพ์. 3

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2550). **นโยบาย สพฐ. ปี 2551 ทุกย่างก้าวสู่เป้าหมาย.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย. 35-42

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). **รายงานการสัมมนา เรื่องกระบวนการและยุทธศาสตร์การเรียนรู้ตลอดชีวิต สำหรับผู้มีอายุสูงกว่า 16 ปี**. กรุงเทพฯ: ดีการพิมพ์

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2546). **รายงานฉบับสังเคราะห์จากวิกฤตสู่โอกาส สิ่งที่ยังท้าทายการปฏิรูปการศึกษาของไทย.** กรุงเทพฯ อรุณการพิมพ์. 32-33

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2549). **ยุทธศาสตร์กับความสามารถในการแข่งขันของประเทศด้านศักยภาพ.** กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค จำกัด. 19

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2550). **รายงานการวิจัยเกี่ยวกับยุทธศาสตร์กับศักยภาพในการแข่งขันของประเทศไทย.** กรุงเทพฯ : พิมพ์ดีการพิมพ์. 7-79

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2547). **สถิติการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา 2546**. กรุงเทพฯ : บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด. 55

สุมาลี สังข์ศรี. (2544). **รายงานการวิจัยการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อสังคมไทยในศตวรรษที่ 21**. กรุงเทพฯ : องค์การค้าคุรุสภา. 122

สุวรรณา แสงสุริฉาย. (2556)“การพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนแบบออนไลน์ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรกมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน” **วารสารวิชาการ Veridian E.Journal บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร** 6, 1 (มกราคม – เมษายน): 374-375

ภาษาต่างประเทศ

City Light School. (2004). **Curriculum City Light School** . Accessed December 21. Available from http: // www.citylightschool.org.